

۲۴۴۶۵۸۸

«با نام و یاد خدا»

دولت و جامعه مدنی

(بررسی رابطه حقوق شهروندی در ایران)

دکتر فیصل حمیدی

www.ketab.ir

کتابسرای اهورا

سرشناسه:	حمیدی، فیصل، ۱۳۳۹-
عنوان و نام پدیدآور:	دولت و جامعه مدنی (بررسی رابطه حقوق شهروندی در ایران)/ فیصل حمیدی؛ ویراستار محمد محمدی.
مشخصات نشر:	تهران: انتشارات کتابسرای اهورا، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری:	۳۰۴
شابک:	978-622-93962-0-9
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا.
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۲۸۱] - ۳۰۲.
عنوان دیگر:	بررسی رابطه حقوق شهروندی در ایران.
موضوع:	جامعه مدنی
موضوع:	Civil society
موضوع:	جامعه مدنی -- ایران -- جنبه‌های حقوقی
موضوع:	Civil society -- Iran -- Legal aspects
موضوع:	حقوق مدنی -- ایران -- سیاست دولت
موضوع:	Civil rights -- Iran -- Government policy
رده‌بندی کنگره:	JC336
رده‌بندی دیویی:	۳۲۰/۱۰۱
شماره کتابشناسی ملی:	۹۴۶۹۱۶۴

کتابسرای اهورا

دولت و جامعه مدنی

(بررسی رابطه حقوق شهروندی در ایران)

www.ketab.ir

نویسنده: دکتر فیصل حمیدی

ویراستار: محمد محمدی

ناشر: کتابسرای اهورا

تیراژ: ۱۵۰ جلد

بها: ۲۸۰۰۰۰ تومان

نوبت و سال چاپ: اول زمستان ۱۴۰۲

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۳۹۶۲-۰-۹

آدرس: میدان انقلاب، خیابان منیری جاوید، نبش کوچه نوروز پلاک ۵۱ طبقه همکف واحد دو (محمدی)

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۷۱۴۹ / ۰۲۱-۶۶۴۸۱۹۱۶ - همراه: ۰۹۱۲-۰۱۳۶۲۸۹

www.sergispub.ir

Email: ketabsarayeahoor@gmail.com

هرگونه استفاده از جلد و متن کتاب (اعم از زیراکس، بازنویسی، ضبط کامپیوتری، تهیه CD) بدون اجازه کتبی ناشر و مؤلف ممنوع است و در صورت مشاهده از متخلفان به‌موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانونی دارد.

سخن ناشر

به نام آنکه جان را فکرت آموخت

با سپاس فراوان از درگاه خداوند متعال که توفیقی عنایت کرد تا با همکاری مؤلف محترم کتاب دولت و جامعه مدنی را منتشر و به خدمت مخاطبان محترم عرضه نمایم.

از آنجایی که ماهیت تألیف و نشر کتاب به گونه‌ای پویا و رو به پیشرفت است و همواره می‌توان کارهایی بهتر و مفیدتری در این صنعت عرضه کرد، از خوانندگان گرامی تقاضا می‌شود پیشنهادهای سازنده خود را با ما در میان بگذارند تا در چاپ‌های بعدی این کتاب لحاظ شود.

مدیریت انتشارات کتابسرای اهورا

(محمدی: ۰۹۱۲۰۱۳۶۲۸۹)

www.sergispub.ir

ketabsarayeahoora@gmail.com

<https://t.me/joinchat/AAAAAD0zHxQ8a7Ud5jRBYA>

کتابسرای اهورا

فهرست مطالب

پیشگفتار..... ۱۰

فصل اول: جایگاه و اهمیت جامعه مدنی

مقدمه..... ۱۲

۱-۱ چگونگی بررسی موضوع جامعه مدنی و حقوق شهروندی..... ۱۳

۱-۲ بررسی ابعاد و مؤلفه‌های ضروری در روند جامعه مدنی..... ۱۸

۱-۳-۱ جامعه مدنی و چگونگی بررسی واقعیت‌ها برای دستیابی به راه حل مناسب..... ۱۹

فصل دوم: مرور ادبیات نظری و مفاهیم عمده

مقدمه..... ۲۸

۲-۱ بررسی دستاوردهای تحقیقاتی..... ۲۹

۲-۲ بیان اصطلاحات ویژه‌ای مفهومی..... ۵۸

۲-۲-۱ دولت..... ۵۸

۲-۲-۲ جامعه مدنی..... ۶۳

۲-۲-۳ شهروندی..... ۹۰

۲-۲-۴ حقوق شهروندی..... ۱۰۲

۲-۳ حقوق شهروندی در نظام حقوقی و اندیشه‌ای ایران..... ۱۱۳

۲-۴ تبیین حقوق شهروندی در اسلام..... ۱۱۴

۲-۵ تأثیر حکمرانی خوب بر رعایت حقوق شهروندی..... ۱۱۶

فصل سوم: عوامل تأثیرگذار بر تغییرات در جامعه مدنی در ایران (گذر از سنت به تجدد)

مقدمه..... ۱۴۰

۳-۱ تغییر در جامعه مدنی..... ۱۴۰

۱۴۰.....	۳-۲ فضای عمومی.....
۱۴۳.....	۳-۳ نیروهای اجتماعی تاثیرگذار بر جامعه مدنی.....
۱۴۵.....	۳-۴ نهادها و سازمان های مدنی.....
۱۵۰.....	۳-۵ تاریخچه جامعه مدنی و سازمان های غیردولتی.....
۱۵۶.....	۳-۶ رابطه دولت و جامعه مدنی.....

فصل چهارم: نقش و تاثیر جامعه مدنی در استیفای حقوق شهروندی

۱۶۳.....	مقدمه.....
۱۶۳.....	۴-۱ نظریه ساختارگرایی.....
۱۶۶.....	۴-۲ کم و کیف جامعه مدنی در ایران دوران جمهوری اسلامی.....
۱۷۴.....	۴-۳ فلسفه حقوق شهروندی.....
۱۷۴.....	۴-۳-۱ احقاق حقوق شهروندی.....
۱۷۴.....	۴-۳-۲ دوام و استمرار حکومت اسلامی.....
۱۷۵.....	۴-۳-۳ حفظ کرامت انسانی.....
۱۷۶.....	۴-۳-۴ حفظ امنیت و آزادی شهروندان.....
۱۷۷.....	۴-۳-۵ حق مشارکت در تعیین سرنوشت.....
۱۷۸.....	۴-۳-۶ حق دعوای عادلانه.....
۱۷۸.....	۴-۴ نقش جامعه مدنی در استیفای حقوق شهروند.....
۱۸۱.....	۴-۵ دولت؛ جامعه مدنی و دموکراسی.....
۱۸۳.....	۴-۶ دولت، اقتدار و آینده آزادی.....
۱۸۴.....	۴-۶-۱ گسترش حوزه اقتدار دولت.....
۱۸۵.....	۴-۶-۲ حوزه اختیارات دولت و توسعه.....
۱۸۶.....	۴-۶-۳ ادبیات آزادی.....
۱۸۷.....	۴-۶-۴ نقش نیازهای فنی در گسترش دولت.....
۱۸۷.....	۴-۶-۵ کاهش غذا و افزایش گرسنگی.....
۱۸۸.....	۴-۶-۶ دولت، فقر و توسعه.....

۱۹۱.....	۴-۶-۷ افزایش جمعیت.....
فصل پنجم: زمینه‌ها و موانع اجتماعی و سیاسی شکل‌گیری و گسترش جامعه مدنی در ایران	
۱۹۷.....	مقدمه.....
۱۹۸.....	۵-۱ موانع گسترش و توسعه جامعه مدنی.....
۱۹۸.....	۵-۱-۱ فقدان تحولات بنیادین در فرم‌اسیون اجتماعی، (تقابل میان سنت و تجدد).....
۲۰۲.....	۵-۱-۲ ذهنیت نامطلوب نسبت به جایگاه جامعه مدنی و عناصر تشکیل دهنده آن (احزاب و ...).....
۲۰۳.....	۵-۱-۳ وجود احزاب وابسته به دولت.....
۲۰۴.....	۵-۱-۴ وابستگی جامعه مدنی و عناصر تشکیل دهنده آن به بیگانگان و ایدئولوژی‌های الحادی.....
۲۰۵.....	۵-۱-۵ قدرت سیاسی متمرکز.....
۲۰۶.....	۵-۱-۶ فرهنگ سیاسی غیرمدنی.....
۲۰۷.....	۵-۱-۷ قدرت‌طلبی احزاب و فاصله‌گیری از اصول اخلاقی و مدنی.....
۲۱۰.....	۵-۱-۸ نخبه‌گرایی حاکم بر احزاب و عدم حمایت عمومی.....
۲۱۱.....	۵-۱-۹ تعارضات ایدئولوژیک حزبی و فضاها و فضای سیاسی و اجتماعی جامعه.....
۲۱۲.....	۵-۱-۱۰ افراط در سیاست و فاصله‌گیری از اصول مدنی.....
۲۱۴.....	۵-۲ زمینه‌ها و فرصت‌های گسترش جامعه مدنی.....
۲۱۴.....	۵-۲-۱ تشکیل و تقویت تشکلهای صنفی.....
۲۱۶.....	۵-۲-۲ شرایط بین‌المللی.....
۲۱۷.....	۵-۲-۳ نوسازی اقتصادی و طبقه متوسط جدید.....
۲۱۹.....	۵-۲-۴ تضادهای سیاسی در ساختار قدرت:.....
۲۲۰.....	۵-۲-۵ رشد رسانه‌های عمومی و شبکه ارتباط جمعی.....
۲۲۰.....	۵-۲-۶ مشارکت محوری.....
۲۲۲.....	۵-۲-۷ اثربخشی جامعه مدنی و نهادها و سازمان‌های مرتبط در جامعه.....
۲۲۳.....	۵-۲-۸ جامعه مدنی قانونمند.....
فصل ششم: حقوق شهروندی، متغیری از رابطه دولت و جامعه مدنی در ایران دوران جمهوری اسلامی	
۲۳۱.....	مقدمه.....

- ۶-۱ منافذ تحقق و تقویت حقوق شهروندی..... ۲۳۱
- ۶-۱-۱ حقوق شهروندی در محتوای قانون اساسی:..... ۲۳۱
- ۶-۱-۲ قانون اساسی و مسئله اقلیت‌ها..... ۲۳۳
- ۶-۱-۳ مفهوم تابعیت در حقوق ایران و تحولات آن:..... ۲۳۷
- ۶-۱-۴ پیام امام خمینی (ره) به دستگاه‌های اجرایی کشور: (۱۳۶۱/۹/۲۴)..... ۲۳۹
- ۶-۱-۵ حقوق شهروندی در بخشنامه قوه قضائیه..... ۲۴۰
- ۶-۱-۶ احترام پلیس به حقوق شهروندی..... ۲۴۳
- ۶-۱-۷ نهادهای حقوق شهروندی در ایران..... ۲۴۳
- ۶-۱-۸ ستاد صیانت از حقوق شهروندی و حریم امنیت عمومی..... ۲۴۵
- ۶-۲ نهادهای قوه قضائیه..... ۲۴۶
- ۶-۲-۱ سازمان بازرسی کل کشور..... ۲۴۶
- ۶-۲-۳ هیئت مرکزی نظارت بر حفظ حقوق شهروندی قوه قضائیه..... ۲۴۷
- ۶-۳ چالش‌ها و انسدادهای تحقق شهروندی و حقوق آن..... ۲۵۷
- ۶-۴ راهکارهای تعامل جامعه مدنی و دولت..... ۲۶۲
- ۶-۴-۱ قانون و نظم..... ۲۶۲
- ۶-۴-۲ گسترش تنوع و تکثر در جامعه..... ۲۶۳
- ۶-۴-۳ تصحیح نگرش و فرهنگ سیاسی..... ۲۶۳
- ۶-۴-۴ تحدید ساخت قدرت سیاسی..... ۲۶۴
- ۶-۴-۵ توجه به ساختار طبقاتی در جامعه..... ۲۶۴
- ۶-۴-۶ ایجاد روحیه تحمل و تسامح..... ۲۶۴
- ۶-۴-۷ قانون اساسی، مثلث جامعه مدنی، اسلامیت و جمهوریت..... ۲۶۵
- ۶-۴-۸ تفکیک مشروعیت در جمهوری اسلامی..... ۲۶۵
- ۶-۴-۹ چگونگی تحصیل قدرت در جمهوری اسلامی..... ۲۶۶
- ۶-۴-۱۰ زمامداران چگونه حکومت می‌کنند..... ۲۶۷
- ۶-۴-۱۱ چگونگی تحدید قدرت در جمهوری اسلامی..... ۲۶۸

۲۶۸.....	۶-۴-۱۱-۱ حقوق مدنی.....
۲۶۹.....	۶-۴-۱۱-۲ حقوق سیاسی.....
۲۶۹.....	۶-۴-۱۱-۳ حقوق اجتماعی.....
۲۷۰.....	۶-۴-۱۱-۴ حقوق اقتصادی.....
۲۷۰.....	۶-۴-۱۱-۵ حقوق فرهنگی.....
۲۷۱.....	۶-۵ حقوق شهروندی و جامعه مدنی.....
	فصل هفتم: نتیجه گیری
۲۷۶.....	۷-۱ نتیجه گیری.....
۲۸۰.....	فهرست منابع.....

پیشگفتار

دولت، جامعه مدنی و حقوق شهروندی سه گانه هم پیوندی هستند که در این پژوهش مورد بررسی قرار می گیرند. از آنجایی که جامعه مدنی در احیای حقوق عامه و شهروندان نقشی انکار ایفا می کند؛ بنابراین به ابعاد مختلف این بحث و مسائل و موضوعات مرتبط با آن خواهیم پرداخت. همچنین سعی بر آن است که به بررسی رابطه دولت و جامعه مدنی و تأثیر آن بر سیاست گذاری حقوق شهروندی جمهوری اسلامی ایران و موانع و زمینه های گسترش جامعه مدنی پرداخته شود. به دنبال رشد شهرنشینی، مفاهیم جدیدی مانند شهروندی و حقوق شهروندی وارد گفتمان سیاسی کشورها شده و حقوق و تکالیفی را متوجه جامعه و دولت کرده است. وجه تمایز انسان پیشامدرن به عنوان یک فرد، مکلف، از انسان پسامدرن به عنوان یک فرد، محق، است. فرضیه پژوهش این است که رابطه میان دولت و جامعه مدنی گاهی بر اساس تقابل و زمانی بر مبنای تعامل است، بر سیاست های مربوط به حقوق شهروندی تأثیر همگرا یا واگرا خواهد داشت؛ اما رابطه بین دولت و جامعه مدنی چه تأثیری بر جامعه مدنی و در نتیجه بر سیاست گذاری های مربوط به حقوق شهروندی خواهد داشت؟ بنابراین، این تحقیق به روش ساختارگرایی است که به وسیع ترین مفهوم آن جست و جوی واقعیت نه در اشیای منفرد که در روابط میان آنهاست.